

खोप - ठीक समय, ठीक मात्रा, र ठीक प्रापकको लागि

- ♦ परिचय
- ♦ खोपका उदाहरणहरू
- ♦ तालिका (सही समय)
- ♦ सहि मात्रा
- ♦ सही प्रापक
- ♦ खोपका केही सामान्य साइड इफेक्टहरू
- ♦ खोपको लागि स्थिरता र भण्डारण
- ♦ खोपको कानुनी पक्ष
- ♦ औषधि उत्पादनको दर्ता स्थिति कसरी जाँच गर्ने
- ♦ दर्ता गरिएको उत्पादनलाई कसरी पहिचान गर्ने
- ♦ उपभोक्ता अधिकार
- ♦ संक्षेप

परिचय

"भ्याक्सिन" शब्द ल्याटिन शब्दहरू "variolae Vacīnae" बाट उत्पत्ति भएको हो, जसको मूल अर्थ कौपोक्स(cowpox) हो। यसको अवधारणा एक प्रसिद्ध वैज्ञानिक डा एडवर्ड जेनरले 18 औं शताब्दीको अन्तमा पेश गरेका थिए जसले कम हानिकारक काउपोक्सबाट संक्रमित बिरामीको पीप प्रयोग गरेर एउटा, बिफर जस्तो घातक संक्रामक रोग रोक्नको लागी सुरक्षित र प्रभावकारी माध्यमको विकास गरे।

"खोपहरू" रोग प्रतिरक्षा प्रणालीलाई सक्रिय गराइ भाइरस, ब्याक्टेरिया वा अन्य एजेन्टहरू द्वारा हुन सक्ने संक्रामक रोगहरू वा क्यान्सर विरुद्ध लड्न काम गर्दछ। खोपहरू आधुनिक चिकित्सा क्षेत्रमा सबैभन्दा ठूलो सफलताका उपलब्धिहरूमध्ये एक भएको छ। विश्व स्वास्थ्य संगठन (डब्ल्यूएचओ) को अनुमान छ कि २०१० र २०१५ को बीच विश्वभरि खोपका कारण कम्तिमा १ करोड व्यक्तिहरूको मृत्यु रोकियो। र खोपले घातक र कुनै समयमा व्यापक भएका रोगहरू, जस्तै विफर, क्षयरोग, डिप्थीरिया, टिटानस, र पर्टुसिस जस्ता रोगहरू विरुद्ध कार्य गर्ने प्रमाणित भएका छन्।

खोपका उदाहरणहरू

हड-कडमा दिइने खोपको सामान्य उदाहरणहरू:

भाइरल

- हेपेटाइटिस ए भ्याक्सिन
- हेपेटाइटिस बी भ्याक्सिन
- Human Papillomavirus (HPV) भ्याक्सिन
- जापानी एन्सेफलाइटिस (JE) भ्याक्सिन
- दादुरा, गालगुंड र रुबेला (MMR) भ्याक्सिन
- रोटोभायरस भ्याक्सिन
- मौसमी इन्फ्लुएन्जा भ्याक्सिन (SIV)
- भेरिसेला भ्याक्सिन

ब्याक्टेरियल

- Bacillus Calmette-Guérin (BCG) भ्याक्सिन
- हेमोफिलस इन्फ्लूएन्जा प्रकार बी (एचआईबी) भ्याक्सिन
- मेनिंगोकोकल भ्याक्सिन
- न्यूमोकोकल भ्याक्सिन

संयुक्त

- डिप्थीरिया, टिटानस, एसेल्युलर पेटुसिस र निस्किय पोलियोभाइरस (डीटीएपी-आईपीभी) भ्याक्सिन

तालिका (सही समय)

खोपले हाम्रो शरीरको रक्षा गर्छ हाम्रो रोग प्रतिरोधात्मक प्रणालीलाई सक्रिय गराएर हाम्रो शरीरमा हुन सक्ने "वास्तविक" संक्रमणको लागि तयार पार्छ। नवजात शिशुलाई उमेर अनुसार तय गरिएको तालिका अनुसार खोप दिने गरिन्छ।

उदाहरणका लागि, हाङ कङ चाइल्डहुड ईम्युनेसन प्रोग्राम अन्तर्गत, नवजात शिशुलाई बीसीजी भ्याक्सिन दिइन्छ, र हेपेटाइटिस बी खोपको पहिलो डोज पनि दिइन्छ; १ महिनाको उमेरमा, बच्चाको हेपेटाइटिस बी खोपको दोस्रो डोज प्राप्त गर्छ। डिप्थीरिया, टिटानस, एसेल्युलर पेटुसिस र ईन्टिएक्टिभेट पोलियोभायरस (डीटीएपी-आईपीभी) भ्याक्सिनका लागि २ महिना, ४ महिना र ६ महिनाको उमेरका बच्चाहरूलाई क्रमशः पहिलो, दोस्रो र तेस्रो डोज दिइन्छ।

मौसमी इन्फ्लुएन्जा भ्याक्सिन (SIV) को रूपमा, ६ महिना भन्दा कम उमेरका व्यक्तिहरूलाई inoculate गर्न सकिन्छ। समुदायमा व्याप्त इन्फ्लूएन्जा भाइरसको तनाव स्तर समय-समयमा परिवर्तन हुन सक्दछ, त्यसैले SIV हरेक वर्ष लिन आवश्यक हुन्छ। कम्तिमा दुई पटक मौसमी फ्लु सुरु हुन भन्दा २ हप्ता अगाडिनै खोप लिन सल्लाह दिइन्छ; किनकि यसले हाम्रो शरीरमा सान्दर्भिक एन्टिबडीहरू निर्माण गर्न समय लिन्छ।

सहि मात्रा

केहि खोपहरूलाई जीवनभर सुरक्षा प्रदान गर्न केवल एक मात्र मात्रा आवश्यकता पर्दछ। तर, धेरै जसो खोपहरूलाई एक भन्दा बढी मात्राको आवश्यकता पर्दछ (अर्थात् दोस्रो मात्रा, तेस्रो मात्रा, केही महिनाको अवधिमा)। "बहु डोज" को माथि उल्लेखित प्राथमिक तालिकाको अतिरिक्त, केहि खोपहरू पनि निश्चित अवधि पछि "बूस्टर डोज" प्राप्त गर्न आवश्यक पर्दछ (उदाहरणका लागि एक वर्ष, वा धेरै वर्ष पछि)। बिभिन्न खोपहरूका आफ्नै मात्रा हुन्छन्; कृपया सल्लाहका लागि स्वास्थ्यकर्मीहरूको सल्लाह लिनुहोस्।

खोपहरू सामान्यतया इन्जेक्सनको रूपमा आउँदछन्; तर केहि अन्य स्वरूप (जस्तै मौखिक र नाक स्प्रे) पनि उपलब्ध छन्। खोप मात्रा सामान्यतया साना हुन्छन्। इन्जेक्सन मात्राको लागि (इंट्रामस्क्युलर वा उपक्युटेनियस), सामान्यतया ०.५ ml हुन्छ; मौखिक खोपका लागि, यो १ mL भन्दा बढी हुन सक्छ; नाक स्प्रे को लागी, प्रत्येक नाकका प्वालका लागि 0.1mL आवश्यक छ। प्रशासनको तरीका र प्रापकको उमेरमा निर्भर केही खोपका अन्य मात्राहरू पनि सम्भव छन्। उदाहरणको लागि, जब बीसीजी भ्याक्सिन नवजात शिशुलाई दिइन्छ, खुराकको मात्रा इन्टरडर्मल इन्जेक्सनको लागि ०.०5 एमएल जति हुन सक्छ। स्वास्थ्य सेवा कर्मी व्यक्तिगत उमेर समूह अनुसार तय गरिएका मात्राका लागि सुझाव दिन्छन्।

खोपको सम्पूर्ण तालिका पूरा गर्नु महत्त्वपूर्ण छ। यदि एक मात्रा पनि पुगेको छैन भने पनि, तपाईंले सल्लाहको लागि सकेसम्म चाँडो आफ्नो डाक्टरलाई भेट्नु पर्छ।

सही प्रापक

विभिन्न खोपका आफ्नै संकेत र निर्दिष्ट लक्ष जनसंख्या हुन्छन्। उदाहरण को लागी, HPV खोप गर्भाशय ग्रीवा, vulvar, योनि, गुदा घाव र क्यान्सर, जुन HPV संक्रमण संग सम्बन्धित बिरामीहरु को लागी दिइन्छ। ९ वर्षको उमेर भन्दा कमका ब्यक्तिले HPV खोप लिन सक्छन्।

एसआईभी खोप ६ महिनाको उमेर भन्दा कमका शिशुलाई लगाउन सकिन्छ; र इन्फ्लूएन्जा संक्रमण र यसको जटिलताहरूको उच्च जोखिम भएका व्यक्तिहरू जस्तै वृद्धहरू, बच्चाहरू, गर्भवती महिलाहरू, दीर्घकालीन रोगको बिरामीहरूलाई (जस्तै मुटु, फोक्सो, मिर्गौला रोग, मेटाबोलिक रोग र प्रतिरक्षा अपर्याप्तता), र मोटो व्यक्ति (जो बाँडी मास इंडेक्स (BMI) मान ≥ 30 को साथ धेरै मोटा छन्) विशेष रूपमा सुरक्षाको लागि SIV प्राप्त गर्न प्रोत्साहित गरिन्छ। वृद्धाश्रमका वृद्ध बृद्धाहरु, र अशक्तहरूको हेरचाह गर्ने गृहहरूमा बस्नेहरूलाई एसआईभी दिनु पर्दछ। यी बाहेक स्वास्थ्यकर्मी, कुखुरा मजदुर, सुँगुर किसान र अन्य व्यक्ति हरु जसलाई इन्फ्लूएन्जा संक्रमण को बढी जोखिम छ उनीहरूलाई चाँडै सुरक्षा सुनिश्चित गर्न खोप लगाउनु पर्छ।

जो खोपका लागि उपयुक्त छन्, उनीहरूले समयमै तालिका अनुसार खोपहरू लिन पर्दछ। हाड कड बाल्यवस्था खोप कार्यक्रम अन्तर्गत, बच्चाहरूले सिफारिश गरिएको तालिका अनुसार निश्चित उमेरमा विभिन्न

खोपहरू प्राप्त गर्छन्। यात्रुहरूका लागि खोपको आवश्यकता पर्ने उच्च जोखिमयुक्त क्षेत्रहरूमा जाने योजना बनाउँदै हुनुहुन्छ भने तपाईंलाई यात्रा गर्नु अघि [ट्राभल स्वास्थ्य सेवाको](#) वेबसाइटमा जान सल्लाह दिइन्छ।

सबैजना सबै किसिमका खोपका लागि उपयुक्त हुँदैनन्। कुनै पनि खोप दिनु भन्दा पहिले यसलाई दर्ता भएको छैन डाक्टरले मूल्यांकन गर्नुपर्छ। केहि व्यक्तिहरू (यद्यपि मौका दुर्लभ भए पनि) कुनै एक खोपप्रति अत्यधिक संवेदनशील हुन सक्छन् (उदाहरणका लागि पित्ताका लक्षणहरू, स्वा स्वा हुने, इत्यादि); तिनीहरू त्यो खोपका लागि उपयुक्त नहुन सक्छन्।

स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरूले चिकित्सा इतिहासमा भ्याक्सिन प्राप्तकर्ताहरूलाई अतिसंवेदनशीलता आएको छ वा छैन सोध्छन्; उनीहरूलाई खोप दिने कि नगर्ने भन्ने निर्णय लिनु अघि वा खोप तालिका जारी राख्नु अघि स्वास्थ्य अवस्थाको मूल्याङ्कन गर्छन्।

खोपका केही सामान्य साइड इफेक्टहरू

खोपले प्रतिरक्षा प्रतिक्रिया ट्रिगर गर्न सक्छ जो केही साइड इफेक्टको कारण हुन सक्दछ। खोप पछि, स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरूले प्रायः प्राप्तकर्तालाई केहि समय पर्खिनको लागि सल्लाह दिन्छन् (उदाहरणका लागि १ मिनेटदेखि आधा घण्टा); ता की कुनै पनि तीव्र अतिसंवेदनशीलता भयो भने, तत्काल उपचार प्रदान गर्न सकिन्छ।

खोपको साइड इफेक्टहरू सामान्यतया हल्का र क्षणिक हुन्छन्; र केहि दिनहरूमा कम हुन्छ। सामान्य साइड इफेक्टमा दुखाइ (र कहिलेकाँहि रातोपन, सूजन र कडापन) समावेश हुन्छ। प्रापकलाई थकित महसुस हुन सक्छ, वा मांसपेशिको दुखाइ पनि हुन सक्छ। केही व्यक्तिलाई ज्वरो, र टाउको दुख्ने इत्यादि हुन सक्छ। मौखिक खोपले पेटमा गडबडी (जस्तै झाडापखाला) को कारण हुन सक्छ। प्रत्येक खोपको आफ्नै साइड इफेक्ट्स प्रोफाइल हुन्छ। यदि साइड इफेक्ट जारी रहन्छ, वा केहि दिन पछि खराब हुंदै जान्छ भने चिकित्सा परामर्श लिनुपर्छ।

गम्भीर प्रतिकूल प्रभाव (उदाहरणका लागि सुन्निएको मुख र जिब्रो, सास फेर्न गाह्रो, वा पक्षाघात) परेको अवस्थामा तत्काल चिकित्सकसँग उपचारको लागि जानुपर्ने हुन्छ।

सामान्यतया खोपहरू सुरक्षित हुन्छन् र उनीहरूको प्रभावकारिता र गुणस्तर तिनीहरू मार्केट/वितरण गर्नु अघिनै प्रमाणित गर्नु पर्ने हुन्छ।

बाल्यावस्था खोपको बारेमा जानकारी [स्वास्थ्य विभागको पारिवारिक स्वास्थ्य](#) सेवामा उपलब्ध छ। सरुवा रोगहरूको बारेमा अधिक बुझ्नको लागि, [स्वास्थ्य केन्द्र सुरक्षा केन्द्रको वेबसाइटमा जानुहोस्](#)।

खोपको स्थिरता र भण्डारण

खोपहरू निर्माणकर्ताहरूले सिफारिस गरे बमोजिम सर्तहरूमा भण्डारण गरिनु पर्दछ। प्रत्येक खोपको विशिष्ट शेल्फ-लाइफ(shelf-life) र भण्डारण आवश्यकताहरू हुन्छन्, जुन लेबलमा उल्लेख गरिएको हुन्छ। सामान्यतया खोपहरू २°C देखि ८°Cको बीचको तापक्रममा प्रकाशबाट टाढा भण्डारण गर्न आवश्यक हुन्छ। भण्डारण सर्तहरू (जस्तै तापमान) नजिकबाट निरीक्षण र रेकर्ड गर्नु पर्छ। सिफारिस गरिएका सर्तहरू बमोजिम भण्डारण नगर्नाले भ्याक्सिनको गुणस्तर र शक्तिलाई असर पार्न सक्छ; र प्रयोग गर्न नमिल्ने बनाइदिन सक्छ। यद्यपि खोप सामान्यतया २°C देखि ८°C मा भण्डारित हुनुपर्दछ, तथापि खोप दिनु भन्दा केही छिन अघि कोठाको सामान्य तापक्रममा राख्न मिल्छ।

धेरै जसो खोपहरू जम्न दिनु (freeze) हुँदैन। जमेका खोपहरू (भण्डारण निर्देशन विपरीत) खारेज गर्नु पर्ने वा फ्याक्नु पर्ने हुन्छ।

प्रयोग गर्नु अघि, खोप कुनै अनियमितता वा बाह्य वस्तुहरूको मिसावट भएको छ छैन जाँच गरिनु पर्छ। यदि शंका छ भने, खोपहरू प्रयोग गर्नु हुँदैन।

खोपको कानुनी पक्ष

खोपहरू प्रिस्क्रीप्शन-मात्र (डाक्टरको सल्लाह बमोजिम दिईने) औषधी हो; र अन्य औषधि उत्पादनहरू जस्तै बेच्नु अघि वा हाङ्काङमा स्थानीय रूपमा वितरण गर्नु अघि फार्मेसी र Poisons Board of Hong Kong द्वारा दर्ता गरिएको हुनुपर्दछ। औषधि उत्पादनहरूको आयात / निर्यातकर्ता फार्मेसी र विष अध्यादेश (क्याप १३८) अन्तर्गत जारी थोक डिलर इजाजतपत्र प्राप्त गरेको हुनुपर्दछ र औषधिको प्रत्येक ढुवानीलाई आयात वा निर्यात गर्नको लागि मान्य आयात / निर्यात इजाजतपत्र आवश्यक पर्दछ।

सबै दर्ता गरिएका औषधी उत्पादनहरूका लागि, बाहिरीतम प्याकेज (लेबल) मा हाङ्काङको दर्ता नम्बर (जस्तै HK-XXXXXX (पाँच नम्बर)) हुनुपर्दछ। साथै लेबलमा उत्पादको नाम, प्रयोग भएका सक्रिय संघटकको नाम र यसको मात्रा, निर्माताको नाम र ठेगाना, ब्याच नम्बर, र समाप्ति मिति पनि हुनुपर्दछ। प्रिस्क्रीप्शन-मात्र औषधिको लागि, लेबलमा अंग्रेजी र चिनियामा दुबै "Prescription Drug 處方藥物" शब्दहरू उल्लेख भएको हुनुपर्दछ।

जीवाणु रहित उत्पादनहरूका लागि खोपको शीशारी वा सिरिन्जको लेबलमा पनि ब्याच नम्बर र समाप्ति मिति हुनुपर्दछ; र यदि प्रीजर्वेतिभ (preservative) प्रयोग भएको छ भने त्यसको नाम पनि समावेस हुनुपर्छ।

लेबलमा भ्याक्सिनको विशेष भण्डारण निर्देशन (उदाहरण: २°C देखि ८°C मा भण्डार गर्नुहोस्; फ्रिज नगर्नुहोस्) स्पष्ट रूपमा प्रदर्शन गर्नुपर्दछ।

औषधी उत्पादनको दर्ता स्थिति जाँच गर्ने तरिका

सबै दर्ता गरिएका औषधी उत्पादनहरूका बारे जानकारी औषधि कार्यालयको वेबसाइटबाट उपलब्ध छ (<http://www.drugoffice.gov.hk>):

(१) "औषधि डाटाबेस" मा (जस्तै अङ्ग्रेजीमा उत्पादनको नाम वा सक्रिय संघटकको नाम, वा यसको हाङ्कङ को दर्ता नम्बर) प्रविष्ट गरेर तपाईं कुनै खास औषधि उत्पादनको जानकारी खोजी गर्न सक्नुहुन्छ।
http://www.drugoffice.gov.hk/eps/do/en/consumer/search_drug_database.html

(२) औषधि उत्पादनहरूको वर्णमाला क्रममा जानकारी Compendium of Pharmaceutical Products वेब संस्करण बाट प्राप्त गर्न सक्नुहुनेछ।
<http://www.drugoffice.gov.hk/eps/do/en/doc/Compdium.pdf>

दर्ता गरिएको उत्पादनलाई कसरी पहिचान गर्ने

माथि उल्लेख गरिए अनुसार भ्याक्सिनको लेबलमा होङ्कङ रेजिष्ट्रेशन नम्बर साथै “प्रीस्क्रिप्शन ड्रग 處方藥物” हुनुपर्दछ। यदि यो विशिष्ट जानकारी खोपको बाहिरी बक्समा फेला परेन भने त्यो उत्पादन हाङ्कङ काङ्मा दर्ता नगरिएको हुन सक्छ।

अहिलेको कानून बमोजिम, फार्मास्यूटिकल उत्पादको नाम र यसको सक्रिय सामग्री अङ्ग्रेजीमा दर्ता छन्। त्यसकारण, उत्पादको नाम र अङ्ग्रेजीमा सक्रिय सामग्री नाम बाहिरी बक्समा उल्लेख हुनेछ, केहि उत्पादनहरूको नामहरूमा अङ्ग्रेजीका साथसाथै चिनियाँ नामहरू पनि हुन सक्छन्। र, अन्य जानकारी, जस्तै: प्रयोग निर्देशनहरू, चेतावनीहरू, अङ्ग्रेजी र / वा चिनियाँमा उल्लेख हुन सकिन्छ। कहिलेकाँही, त्यसमा अङ्ग्रेजी र चिनियाँका भाषाका अतिरिक्त तेस्रो भाषामा पनि उल्लेख हुन सक्छन्, जस्तै, केहि युरोपियन देशहरूमा निर्धारण गरिएका उत्पादनहरू युरोपेली भाषाहरूमा हुने गर्दछ। साथै, यदि खोपको बाहिरी बक्समा "मात्र" विदेशी भाषामा उल्लेख भएका वा सरलीकृत वा परम्परागत चिनियाँ भाषामा "मात्र" उल्लेख भएका खोप उत्पादनहरू होङ्कङ कोङ्मा पनि दर्ता नभएको बुझ्नुपर्छ। उदाहरणको लागि: बाह्य बक्स केवल जापानीमा लेबल गरिएको; वा उत्पादनको नाम अङ्ग्रेजीमा नरहेको र सरलीकृत वा परम्परागत चिनियाँ भाषामा मात्र उल्लेख भएको।

उपभोक्ता अधिकार

खोपहरू प्रेस्क्रिप्शन औषधि हुन्। उपभोक्ताहरूले सामान्यतया दर्ता भएका चिकित्सकहरूको मार्फत स्वास्थ्य संस्था परिसरमा खोप प्राप्त गर्छन (उदाहरणका लागि, अस्पताल, क्लिनिक, निजी परामर्श कोठा)। खोप दिने कार्य दर्तावाला चिकित्सकहरूले आफ्नो रेखदेखमा गर्नु पर्छ। खोप प्राप्त गर्नु अघि उपभोक्ताहरूले

जिम्मेवार व्यक्ति हाङ् काङ् मा दर्ता भएको चिकित्सक हो कि हैन भनेर हेर्न सक्दछन्। दर्ता भएका डाक्टरहरूको सूचीको लागि, कृपया "मेडिकल काउन्सिल अफ होङ् कङ्ग" को वेबसाईटमा जानुहोस्।

https://www.mchk.org.hk/english/list_register/index.html

जहाँ आवश्यक छ, नागरिकहरूले खोपहरू हेर्नको लागि सोध्न सक्छन्; खोप उत्पादनको लेबलमा पाँच अक्षरको "ड्रग रेजिष्ट्रेसन नम्बर (HK-XXXXXX)" जाँच गर्नुहोस्; र स्वास्थ्य सेवाकर्मीहरूले खोप लगाउनु अघि आवश्यक जानकारी उत्पादनको बाहिरी प्याकेजमा छ कि छैन हेर्नुहोस्। यदि ह हाङ् काङ्ग मा कुनै उत्पादन दर्ता गरिएको छैन भन्ने शंका छ भने तपाईं स्वास्थ्य विभागको ड्रग अफिससँग जाँच गर्नुहोस् वा रिपोर्ट गर्नुहोस् (फोन: + 2 852-25722-268-20; ईमेल: pharmgeneral@dh.gov.hk)।

उत्पादनको प्रामाणिकता छुट्याउन तपाईंले उत्पादनको दर्ता प्रमाणपत्र होल्डरलाई सम्पर्क गर्न सक्नुहुनेछ। उपभोक्ताहरूले उत्पादनहरूका विरोधी गुणहरू तुलना गर्न सक्दछन्, र ब्याच नम्बर र समाप्ति मिति जस्ता विवरणहरू जाँच गर्न सक्छन्। तपाईंलाई कुनै शंका लागेमा तपाईं Hong Kong Association of Pharmaceutics Industry मा सोधपुछ गर्न सक्नुहुन्छ (फोन: + +852-2528-3061; ईमेल: info@hkapi.hk)। यदि तपाईं एक जालसाजी उत्पादन रिपोर्ट गर्न चाहानुहुन्छ भने, कृपया Custom and Excise Department of Hong Kong मा सिधा सम्पर्क गर्नुहोस् (फोन: +852-2815-7711:१; ईमेल: अनुकूलनकेरी@customs.gov.hk)।

संक्षेप

खोपहरू कडा गुणस्तर नियन्त्रणको साथ निर्मित हुन्छन्; र भण्डारणको समयमा र यातायातको समयमा तापमानमा ध्यान दिन आवश्यक छ। यी केवल औषधि मात्र हुन्। यद्यपि खोपले साइड इफेक्टहरू निम्त्याउन सक्छ, यसले हामीलाई रोग पैदा गर्ने एजेन्टको बिरुद्ध प्रतिरोधात्मक क्षमता विकास गर्न मद्दत गर्दछ। भ्याक्सिनको राम्रोसँग समझ राख्ने र उचित प्रयोग गर्ने हो भने यसलाई सार्वजनिक स्वास्थ्यको सुरक्षाको लागि महत्वपूर्ण उपकरण मान्न सकिन्छ।

स्वीकृति: औषधि कार्यालयल Centre of Health Protection (CHP) लाई यस लेखको तयारीमा उनीहरूको महत्वपूर्ण योगदानका लागि धन्यवाद दिन चाहन्छ।

औषधि कार्यालय

स्वास्थ्य विभाग

डिसेम्बर २०१९